

Warszawa, dnia 30 maja 2001 roku

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich

Prof. dr Andrzej ZOLL

RPO/368860/2001/III/IM

00-090 Warszawa
Al. Solidarności 77

Tel. centr. 551 77 00
Fax 827 64 53

Pan
Longin KOMOŁOWSKI
Wiceprezes Rady Ministrów
Minister Pracy
i Polityki Społecznej

Szanowny Panie Premierze

Uprzejmie informuję, że wpływają do mnie skargi na regulacje prawne ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. Nr 162, poz. 1118 - z późn. zm.), które dotyczą naliczania zwiększeń świadczeń emerytalno-rentowych z tytułu opłacania składek na ubezpieczenie społeczne rolników.

W skargach podnoszone są dwa problemy.

Pierwszy z nich dotyczy pozbawienia prawa do zwiększenia świadczenia osobom pobierającym renty, drugi - skutków wliczania zwiększeń do kwoty emerytury i renty.

W poprzednim stanie prawnym, obowiązującym do końca 1998 r. zwiększenie z tytułu opłacania składek na ubezpieczenie społeczne rolników mogło być naliczane zarówno do emerytur, jak też i rent wypłacanych z systemu ubezpieczenia pracowniczego. Obecnie takiemu zwiększeniu ulega tylko emerytura, co wynika z brzmienia art. 56 ust. 4 ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

Takie zróżnicowanie sytuacji prawnej emerytów i rencistów nie znajduje racjonalnego uzasadnienia. Osoby pobierające rentę również opłacały w przeszłości składkę na ubezpieczenie rolników, a okres jej opłacania mógł być również odpowiednio długi jak u osoby przechodzącej na emeryturę.

Ponadto prawa do naliczenia zwiększeń pozbawiono tylko takich rencistów, którzy nabyli prawo do świadczenia na podstawie przepisów ustawy z dnia

17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS, obowiązujących od 1 stycznia 1999 r.

W ocenie skarżących takie odebranie uprawnienia do pobierania - obok renty - stosownego zwiększenia z tytułu ubezpieczenia rolniczego, narusza konstytucyjne zasady równości i sprawiedliwości społecznej.

Drugi problem wiąże się ściśle z przyjętą w prawie ubezpieczeń społecznych zasadą, że kwota emerytury lub renty nie może przekraczać 100% podstawy jej wymiaru.

Zgodnie z art. 86 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS do kwoty emerytury lub renty doliczane są również zwiększenia z tytułu opłacania składek na ubezpieczenie emerytalno-rentowe rolników.

Powoduje to, że zwiększenia nie są doliczane przez organy rentowe takim świadczeniobiorcom, u których kwota emerytury wraz ze zwiększeniem przekroczyłaby 100% podstawy wymiaru. Dotyczy to świadczeniobiorców, legitymujących się relatywnie długim stażem ubezpieczenia pracowniczego (45-50 lat pracy) i stosunkowo niskim wskaźnikiem wysokości podstawy wymiaru świadczenia, a więc uzyskujących płace niższe od przeciętnych. W takiej sytuacji znajdowały się głównie osoby, które w przeszłości wykonywały pracę w ramach zatrudnienia, a oprócz tego pracowały jednocześnie we własnych gospodarstwach rolnych (tzw. dwuzawodowcy).

Należy podkreślić, że w latach 1977-88 zatrudnienie w zakładzie pracy (ew. prowadzenie działalności gospodarczej) nie wyłączało obowiązku ubezpieczenia z tytułu pracy w rolnictwie. Obowiązek opłacania składek na ubezpieczenie społeczne rolników występował również po nabyciu prawa do emerytury lub renty pracowniczej. W późniejszych latach obowiązek opłacania składek rolniczych mógł występować np. w okresach braku innego tytułu ubezpieczenia społecznego, co w warunkach rosnącego bezrobocia było dość powszechne. Z tytułu takiego podwójnego ubezpieczenia mogło być nabywane - pod pewnymi warunkami - prawo do świadczeń z obydwu tytułów ubezpieczenia, a więc do emerytury (renty) pracowniczej w zbiegu z emeryturą (rentą) rolniczą (w wymiarze półtora świadczenia).

Wprowadzona od roku 1990 zmiana stanu prawnego spowodowała, że osoby nabywające prawo do świadczeń z obydwu tytułów mogą pobierać tylko jedno, wybrane przez siebie świadczenie.

Unormowanie zawarte w art. 56 ust. 4 ustawy o emeryturach i rentach z FUS częściowo wypełnia lukę, jaka nastąpiła w prawie do świadczeń tej grupy ubezpieczonych.

Na wniosek osoby zainteresowanej (osoby, która nabyła prawo do emerytury z FUS) można doliczyć do emerytury pracowniczej odpowiednie zwiększenie z tytułu

opłacania składek na Fundusz Emerytalno-Rentowy Rolników, Fundusz Ubezpieczenia Społecznego Rolników i na ubezpieczenie emerytalno-rentowe rolników.

Zwiększenie to naliczane jest na zasadach przewidzianych dla części składkowej emerytury rolniczej. Jednocześnie ustawa stanowi, że zwiększenie nie może być ustalone w przypadku, gdy osoba zainteresowana ma już ustalone prawo do świadczenia emerytalnego rolniczego jak również wtedy, gdy staż pracy wymagany do nabycia emerytury został uzupełniony okresami pracy w gospodarstwie rolnym.

Nie budzi wątpliwości, że celem tego przepisu jest zrekompensowanie osobom, które w przeszłości opłacały obowiązkowe składki rolnicze i równocześnie nie nabyły z tego tytułu uprawnień emerytalno-rentowych, kosztów udziału w tworzeniu funduszu emerytalno-rentowego rolników.

Przy analizie tego zagadnienia nie można pominąć także faktu, że koszty wypłaty zwiększeń nie są finansowane przez Fundusz Ubezpieczeń Społecznych (ZUS), ale podlegają refundacji z Funduszu Emerytalno-Rentowego, działającego w ramach ubezpieczenia społecznego rolników (Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego). Oba organy rentowe (ZUS i KRUS) od wielu lat prowadzą samodzielną gospodarkę finansową i dysponują odrębnymi funduszami przeznaczonymi na wypłatę świadczeń.

Ponadto zwiększenia nie są naliczane od kwoty indywidualnej podstawy wymiaru emerytury wypłacanej z FUS, lecz są naliczane w oparciu o kwotę emerytury podstawowej, będącej instytucją ubezpieczenia społecznego rolników.

Z tych względów uważam zatem, że zwiększenie z tytułu opłacania w przeszłości składek na ubezpieczenie społeczne rolników nie powinno być uwzględniane w kwocie emerytury, która może z tego powodu przekroczyć 100% podstawy wymiaru. Takiemu ograniczeniu powinny podlegać tylko takie elementy świadczeń, których źródłem finansowania jest Fundusz Ubezpieczeń Społecznych lub które są naliczane od podstawy wymiaru świadczenia.

Działając na podstawie art. 16 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz.U. z 2001 r. Nr 14, poz. 147), uprzejmie proszę Pana Premiera o ustosunkowanie się do przedstawionych wyżej problemów.

Z wyrazami szacunku

/-/ Prof. dr Andrzej Zoll